

آنومی اجتماعی و عوامل موثر بر آن (مورد مطالعه شهر رشت)

مجید حسینی نثار

کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی دانشگاه تهران
(مسئول مکاتبات) hoseini.fm@gmail.com

مصطفی فیض ثابت

کارشناسی ارشد مدیریت فرهنگی از دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات
صغری شب افروزان
کارشناس ارشد ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند
hadi_afroz2012@yahoo.com

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: این مقاله، به بررسی آنومی اجتماعی و عوامل موثر بر آن در شهر رشت می‌پردازد. مسأله اصلی، اغتشاش در هنجارها است. این وضعیت هنگامی رخ می‌دهد که فرد نمی‌تواند انتخاب درستی انجام دهد و با احساس سردرگمی در انتخاب هنجارها و قواعد رفتاری مورد قبول جمع روبرو می‌شود. این بررسی، با استفاده از دیدگاه آنومی مرتون، انجام گرفته است. از نظر وی، آنومی به منزله عدم تناسب بین اهداف پذیرفته شده اجتماعی و راه‌های رسیدن به آن‌ها یا کسب موفقیت است. روش پژوهش: روش اصلی تحقیق، مبتنی بر پیمایش اجتماعی است که با پرسشنامه انجام شده است. شیوه نمونه‌گیری، خوشه‌ای چند مرحله‌ای است و حجم جمعیت نمونه ۵۰۰ نفر در نظر گرفته شده است. یافته‌ها: بررسی ابعاد سه گانه آنومی در شهر رشت نشان می‌دهد آنومی در ابعاد سه گانه، به ویژه در بعد رسمی، به میزان زیاد وجود دارد. بررسی رفتار آنومیک پاسخگویان نیز گویای آن است که ۶۲ درصد درجه هنجارشکنی متوسطی دارند. نتیجه‌گیری: فرضیه اصلی مرتون که فاصله بین اهداف مقبول اجتماعی و راه‌های قانونی رسیدن به آن، منجر به آنومی می‌شود؛ در این بررسی نیز تحت عنوان "امکان رسیدن به اهداف" به اثبات رسیده است. همچنین متغیرهایی مانند اعتماد اجتماعی و رضایت اجتماعی رابطه معکوسی با آنومی دارند. در مجموع سه متغیر مذکور، ۱۵ درصد از آنومی را تبیین می‌نمایند.

واژگان کلیدی: آنومی، اعتماد، رضایت اجتماعی، هنجار، امکان رسیدن به اهداف (تفاوت بین اهداف و وسایل)

۱- مقدمه

- اگر آنومی وجود دارد، در کدام بعد بیشتر است؟

- و چه عواملی زمینه ساز ایجاد آنومی هستند؟

۲- تعریف آنومی

این مفهوم بسیار قدیمی است و سابقه‌ی پرفراز و نشیبی را طی کرده است. در زبان یونانی آن را به عنوان فقدان قانون به کار می‌بردند و بیشتر به بی‌عدالتی و فقدان نظم از آن یاد می‌کردند و یک مفهوم منفی بود. در زبان انگلیسی در قرن شانزدهم این مفهوم دوباره رواج پیدا می‌کند. مدتی مورد بحث بود اما بازم مورد بحث فرو می‌نشیند و دوباره در قرن هفدهم مورد استفاده قرار می‌گیرد. در قرون شانزدهم و هفدهم به معنای مثبت به کار می‌رود و آن بی‌توجهی به قانون ازلی و الهی است.

آنومی مفهومی است که دورکیم برای اولین بار آن را به عنوان شیوه‌ای فراگیر در جامعه شناسی به کاربرد. داستان کاربرد آنومی با «امیل دورکیم» ابتدا با کتاب «تقسیم کار در جامعه» و بعد در «خودکشی» اش مطرح می‌شود. او این مفهوم را برای ارجاع به وضعیتی به کار برد که در آن، هنجارهای اجتماعی، تسلط خود را بر فرد از دست می‌دهند. دورکیم سعی داشت موقعیتی اجتماعی را نشان دهد که در آن امکان کسب رضایت و شادمانی نیست (گیدنز، ۱۹۷۹: ۷۳۵).

یکی از ترجمه‌هایی که برای آنومی به کار می‌رود؛ اغتشاش در هنجارها است. این وضعیت هنگامی رخ می‌دهد که فرد نمی‌تواند انتخاب درستی انجام دهد و با یک نوع احساس سردرگمی در انتخاب هنجارها و قواعد رفتاری مورد قبول جمع روبرو می‌شود. بررسی ادبیات موضوع حاکی از آن است که رویکردهای متعددی در تعریف آنومی وجود دارد، به طوری که تعاریف موجود را به یازده دسته عمده می‌توان طبقه بندی کرد:

یکی از مسائلی که جوامع مدرن همواره با آن دست به گریبان بوده‌اند و به نظر عده‌ای از جامعه شناسان یکی از مشخصه‌های انسان و جامعه مدرن به شمار می‌رود، آنومی است. آنومی به عنوان یک مساله اجتماعی یا بیماری جامعه مدرن نه تنها درمان روشنی نیافته، بلکه به دوران پسا مدرن نیز انتقال یافته است. تا آن جا که برخی از جامعه شناسان از «آنومی درونی شده» در شخصیت افراد در جامعه سخن گفته‌اند و برخی دیگر با ترسیم تاریخ جوامع بشری از ابتدایی تا مدرن، روند ساختار اجتماعی را به سوی « ذره‌ای شدن» و روند فرهنگ را به سوی «آنومیک شدن» می‌دانند.

تغییرات سریع و شتابان اقتصادی، یکی از علل اساسی پیدایش آنومی در جوامع معاصر، به ویژه در کشورهای در حال توسعه است. آنومی در این کشورها، حاد یا مزمن است و به نوع، سرعت و شدت تغییرات اقتصادی و اجتماعی در این کشورها بستگی دارد. از این رو، جوامع جهان سوم نظیر ایران عموماً در شرایطی آنومیک، به صورت حاد یا مزمن، به سر می‌برند. این شرایط آنومیک غالباً در فرآیند گذار از جامعه پیش مدرن (سنتی) به مدرن و در نتیجه فرآیندهای سریع و شتابان نوسازی (مدرنیزاسیون) اقتصادی پدید می‌آید که وضعیتی پیچیده و شامل بی-هنجاری، تعارض هنجاری و ضعف هنجاری است. در چنین شرایطی ما با ضعف در اقتدار اخلاقی هنجارها (قواعد)، تعارض در آن‌ها و گاهی با عرصه‌هایی فاقد هنجارهای روشن مواجه هستیم، به طوری که الگوهای هنجاری به خوبی، راهنمای رفتارهای اجتماعی نیستند.

این مطالعه به بررسی وضعیت آنومی در شهر رشت می‌پردازد و جا دارد به سوالات زیر پاسخ دهد:

- آیا در شهر رشت، آنومی وجود دارد؟

- ۱- آنومی به معنای بی هنجاری
 - ۲- آنومی به مفهوم تعارض هنجارها
 - ۳- آنومی به معنای ضعف هنجارها
 - ۴- آنومی به معنای فقدان مشروعیت هنجارها
 - ۵- آنومی به مفهوم تعارض ساخت فردی و جمعی
 - ۶- آنومی به معنای ضعف انسجام اجتماعی
 - ۷- آنومی به مفهوم احساس بی معنایی
 - ۸- آنومی به مثابه‌ی عنصری از الیناسیون (خودبیگانگی)
 - ۹- آنومی به مثابه‌ی عدم توازن حقوق و وظایف
 - ۱۰- آنومی به مثابه‌ی سرگشتگی در هویت (بحران هویت)
 - ۱۱- آنومی به مفهوم اختلال هنجاری (کوثری، ۱۳۸۴: ۱۷۵).
- ۳- پیشینه نظری
- پیشینه نظری تحقیق با نظریه دورکیم آغاز می‌شود و تا استیون سنر و ریچارد روز نفلد ادامه می‌یابد که در ادامه به طور خلاصه بررسی می‌شود:

۳-۱- دیدگاه دورکیم

پدیده آنومی هم از بعد کلان و هم از بعد خرد، مورد بررسی قرار گرفته است. در سطح کلان مهمترین افرادی که علل آنومی را بررسی کرده اند؛ امیل دورکیم و رابرت مرتون بوده‌اند. دورکیم ثروتمندی ناگهانی در مقابل فقر را عاملی برون‌زا می‌بیند و معتقد است تحت تأثیر این عامل برخی از اشکال رفتارهای انحرافی مانند خودکشی افزایش می‌یابد. دلیل این ثروتمندی ناگهانی، تغییرات شتابزده اجتماعی- اقتصادی است که موجب از هم پاشیدگی هنجارهای سنتی، یعنی وضعیت سریع آنومی می‌شود (۱۹۵۱: ۲۴۷).

۳-۲- نظریه آنومی مرتون

اما از نظر مرتون، علت جرم در تناقضات ساختار اجتماعی فرهنگی است. مساله اصلی این است که برخی از ساختارهای اجتماعی، چگونه فشار معینی را بر بعضی از افراد جامعه وارد می‌کنند تا این افراد به جای هم‌نوایی، ناهم‌نوایی می‌شوند؟ مرتون استدلال کرد که ناتوانی در به‌دست آوردن منابع مشروع، تولید ناکامی (فشار) می‌کند و گاهی اوقات منجر به تلاش برای به دست آوردن آن‌ها از راه غیر مشروع می‌شود (والش، ۲۰۰۰: ۱۰۸۷).

در میان عناصر گوناگون ساختار اجتماعی و فرهنگی، دو مورد از اهمیت بیشتری برخوردار است. این دو عنصر در تجزیه و تحلیل‌ها تفکیک پذیرند اما در وضعیت‌های عینی با یکدیگر آمیخته‌اند: نخستین عنصر شامل هدف‌ها، منظورها و علاقه‌هایی است که به وسیله فرهنگ جامعه تعریف و تعیین شده و به

۳-۳- نظریه محرومیت نسبی جودیت بلاو^۹ و پیتیر بلاو^{۱۰}

مفهوم محرومیت نسبی توسط جودیت بلاو^{۱۱} و پیتیر بلاو^{۱۲} بنیان نهاده شد. این دو نفر، مفاهیمی را از نظریه آنومی با الگوهای بی‌سازمانی اجتماعی ترکیب کردند (بلاو و بلاو، ۱۹۸۲: ۱۱۴). براساس این نظریه، افراد متعلق به طبقات پایین، زمانی که شرایط زندگی - شان را با افراد مرفه‌تر مقایسه می‌کنند، احساس محرومیت و ناخرسندی می‌کنند. از آنجایی که طبقه اقتصادی و نژاد این افراد عملاً سبب ایجاد بی‌عدالتی و ناخرسندی می‌گردد لذا احساس محرومیت می‌کنند. در جامعه‌ای که نابرابری اجتماعی وجود دارد و به وسیله ابزارهای قانونی شانس‌های پیشرفت افراد گرفته می‌شود افراد احساس بی‌اعتمادی به جامعه می‌کنند. ناکامی مستمری که از این دسته از احساسات مربوط به عدم کفایت ناشی می‌گردد، سبب ایجاد پرخاشگری و خصومت و نهایتاً جرم و خشونت می‌شود. تاثیر نابرابری، زمانی به بیشترین حد خود می‌رسد که افراد فقیر به این اعتقاد برسند که از توانایی کمتری به منظور رقابت در جامعه‌ای که توازنی بین قدرت اقتصادی و اجتماعی آن وجود ندارد، برخوردارند. یعنی جامعه‌ای که در آن تعادل اقتصادی و قدرت اجتماعی به دست افراد مرفه می‌افتد و تحت چنین شرایطی احتمال بیشتری وجود دارد که افراد نسبتاً فقیر فعالیت‌های غیر قانونی را به منظور مرفه نمودن زندگی شان انتخاب کنند (کینگ، ۱۹۹۷: ۳۵ - ۳۰).

۳-۴- نظریه عمومی فشار از رابرت آگنیو

یکی از نظریه پردازانی که نظریه مرتون را بسط داد، رابرت آگنیو^{۱۳} بود. آگنیو در سال ۱۹۹۲ نظریه عمومی فشار^{۱۴} را معرفی کرد. این نظریه از یک چارچوب نظری در جرم‌شناسی سرچشمه گرفته که

صورت هدف‌های مشروع برای همه اعضای جامعه یا بخشی از آن در آمده است.

عناصر دوم ساختار فرهنگی، شیوه‌های پذیرفتنی رسیدن^{۱۵} به این هدف‌ها را تعیین، تنظیم و نظارت می‌کند. هر گروهی ناگزیر است هدف‌های فرهنگی خود را با مقرراتی منطبق سازد که ریشه در نظام رسوم اخلاقی یا نهادها دارد و این مقررات بیانگر راه و روش‌های مجاز حرکت به سوی این هدف‌ها است. این نهادها ضرورتاً با هنجارهای فنی و کارآمد یکی نیستند.

تاکیدی که از نظر فرهنگی بر برخی از هدف‌ها می‌شود با میزان تاکیدی که از نظر هنجارهای نهادی اعمال می‌شود، تناسبی ندارد. گاهی ممکن است به ارزش‌های مربوط به هدف‌های معین تاکید شدید و یا استثنایی شود و در همان حال نسبت به ابزارهای معین نهادی شده مربوط به کوشش در جهت رسیدن به آن هدف‌ها، توجه چندانی نشود. فرضیه اصلی مرتون این است که رفتار نابهنجار را می‌توان نشانه از هم‌گسیختگی بین آرزوهای معین فرهنگی و شیوه‌های ساختاری شده اجتماعی در جهت رسیدن به این آرزوها دانست. مرتون معتقد است که ضعیف شدن ارتباط بین هدف‌ها و هنجارها به آنومی می‌انجامد (کوزر و روزنبرگ، ۱۳۷۸: ۴۳۸ - ۴۳۱).

مرتون پنج واکنش ممکن نسبت به تنش میان ارزش‌های از نظر اجتماعی پذیرفته شده و وسایل محدود دستیابی به آن‌ها را تشخیص می‌دهد که عبارتند از: هم‌نوایی^{۱۶}، نوآوری^{۱۷}، مناسک‌گرایی^{۱۸}، انزوگرایی^{۱۹} و شورش^{۲۰} (گیدنز، ۱۳۹۲: ۱۴۱).

در شیوه‌های انطباق مرتون به جز هم‌نوایی باقی موارد پیامدهایی هستند که حاصل شرایط آنومیک می‌باشند، این چهار حالت از نظر مرتون، چهار مقوله عمده هستند که هر یک انحرافات و مسایل اجتماعی متعددی را توضیح می‌دهند.

۵-۳- نظریه آنومی نهادی استیون مسنر و ریچارد روز نفلد

استیون مسنر^{۱۴} و ریچارد روز نفلد^{۱۵} با تاکید بر نظریه آنومی در سطح کلان، به رفتار ضد اجتماعی به عنوان کارکرد تاثیرات فرهنگی و نهادی در جامعه امریکا نگاه می‌کنند. مسنر و روزنفلد از نظریه‌ی مرتون در مورد ساختار اجتماعی به عنوان چارچوب نظری کارشان استفاده می‌کنند و نظریه آنومی نهادی^{۱۶} را مطرح می‌کنند.

از این دیدگاه آنومی به این دلیل وجود دارد که نهادهایی مثل سازمان‌های خیریه یا مذهبی، ضعیف یا مهجور شده‌اند. روزنفلد و مسنر در تبیین نظریه خود، نهادهای گوناگونی نظیر اقتصاد، خانواده، سیاست و آموزش را مورد توجه قرار می‌دهند. آن‌ها پی بردند که در جامعه آمریکا، نهاد اقتصاد نسبت به سایر نهادها از برتری بیشتری نسبت به سایر نهادها برخوردار است.

برتری علائق اقتصادی، کنترل اجتماعی غیر رسمی را که به وسیله‌ی خانواده، کلیسا و مدرسه اعمال می‌شود، تضعیف می‌کند. این نهادها توانایی نظم بخشیدن به رفتارها را از دست داده‌اند و در عوض بستری برای تبلیغ موفقیت مادی می‌شوند. برای مثال مدارس بر مبنای انتقال دانش ارزیابی نمی‌شوند بلکه بر حسب توانایی پرورش دانش‌آموزان برای کسب مشاغلی با حقوق بالا، ارزیابی می‌شوند (شرمن، ۱۹۹۲: ۶۴۸).

۴- چارچوب نظری تحقیق

در این تحقیق از دیدگاه مرتون جهت بررسی وضعیت آنومی استفاده می‌شود. مرتون دامنه‌ی مفهوم آنومی دورکیم را در سال ۱۹۳۸ به نقش فرهنگ و ساختار اجتماعی محدود می‌کند و تفاوت‌های فردی را به طور کامل نادیده می‌گیرد. مرتون این تصور را که

در سال‌های اخیر مورد بازنگری مفهومی قرار گرفته است (کپوویچ و همکاران، ۲۰۰۱: ۴۴۵).

این نظریه بر تاثیرات فردی فشار و این که چگونه یک فشار شخص را به سمت بزهکاری سوق می‌دهد، مرکز دارد. در مقایسه با نظریه‌ی دورکیم و مرتون، این دیدگاه بیشتر به سطح خرد توجه می‌کند و اعتقاد دارد این ویژگی‌های شخصیتی افراد است که به واکنش آنها در برابر فشار منجر می‌شود. بعضی از این ویژگی‌ها فرد را به سمت بزهکاری و جرم به عنوان راهی برای تسکین این فشارها سوق می‌دهد (نش، ۲۰۰۲: ۲).

۲. آگنیو می‌کوشد با استفاده از نظریه‌های استرس، انصاف/عدالت، ناکامی-پرخشگری، یادگیری اجتماعی و نظریه عواطف این موقعیت‌ها را دسته بندی کند از نظر آگنیو فشار می‌تواند سه منشاء داشته باشد:

۱- فشاری که ناشی از عدم موفقیت در دستیابی به اهداف با ارزش از نظر اجتماعی است.

۲- حذف وقایع با ارزش از نظر اجتماعی مثل از دست دادن دوستان نزدیک، مرگ اقوام، تعلیق از مدرسه یا اخراج از شغل (وینفری و آبادینسکی، ۲۰۰۳: ۱۶۹).

۳- فشار به عنوان تجربه‌ی محرک‌های منفی شامل تجربیاتی مثل سوءاستفاده‌ی جنسی از کودکان، قربانی شدن در یک واقعه‌ی جنایی، تنبیه‌های لفظی یا جسمانی است. (ممتاز، ۱۳۸۷: ۷۸).

«نوع اصلی فشاری که در جرم رخ می‌دهد، فشاری است که از لحاظ اقتصادی به فرد وارد می‌آید، بنابراین اکثر جرم‌ها و بزهکاری‌ها این تنش حاصل از فشار را به شیوه‌ای تسکین می‌دهند که درآمدی را در بر داشته باشد» (نش و اندرسون، ۲۰۰۲: ۳۰).

جدول ۱: خلاصه نظریه های آنومی

نظریه و نظریه پرداز	اثر- سال	علت آنومی
نظریه آنومی امیل دورکیم	تقسیم کار-۱۸۹۳ خودکشی-۱۸۹۷	جوامع نوین در معرض نابسامانی قرار دارند، زیرا گوناگونی فرهنگی آنان باعث درهم ریختگی هنجارها و ارزش ها می شود و مردم بدون خطوط راهنمای اخلاقی روشن رها می شوند
نظریه آنومی رابرت مرتون	ساختار اجتماعی و آنومی-۱۹۳۸	ضعیف شدن ارتباط بین هدف ها و هنجارها به آنومی یا بی هنجاری می انجامد. تعارض اهداف و وسایل می تواند فشار ساختاری برای آنومی و دیگر انحرافات اجتماعی ایجاد کند
نظریه محرومیت نسبی جویدیت بلاو و پیتر بلاو	هزینه نابرابری: ساختار شهری و جرم های خشونت آمیز -۱۹۸۲	افراد متعلق به طبقات پایین، زمانی که شرایط زندگی شان را با افراد مرفه تر مقایسه می کنند، احساس محرومیت و ناخرسندی می کنند
نظریه عمومی فشار رابرت آگنیو	بررسی تجربی نظریه عمومی فشار- ۱۹۹۲	این دیدگاه بیشتر به سطح خرد توجه می کند و اعتقاد دارد این ویژگی های شخصیتی افراد است که به واکنش آنها در برابر فشار منجر می شود.
آنومی نهادی استیون مسنر و ریچارد روز نفلد	جرم و رویای آمریکایی- ۱۹۹۴	ارزش مادی ندارد، محدود می کند. (برای مثال به دست آوردن احترام، کافی نیست). از این دیدگاه آنومی به این دلیل وجود دارد که نهادهایی مثل سازمان های خیریه یا مذهبی، ضعیف یا مهجور شده اند.

انسان موجودی با کشش های رام نشدنی است، نفی می کند و این را بیشتر شبیه کاریکاتوری از انسان می داند. از نظر مرتون برخلاف تصور هابزی از انسان، ریشه انحراف انسان ها از قواعد اجتماعی، نه در ذات آنان بلکه در ساختارهای اجتماعی است. از این رو، از نظر مرتون به جای این که بپرسیم چرا افراد همنوا می شوند، باید بپرسیم که چرا آنان ناهمنوا می شوند (مرتون، ۱۹۳۸: ۶۸۲-۶۷۲).

در مقایسه نظریه مرتون با دورکیم، مرتون بیشتر به بخش پایانی فرایند آنومی نظر دارد، یعنی « پس از برخورد فقر و ثروت و ایجاد احساس نیاز شدید، اگر امکانات و راه های رسیدن به اهداف، محدود باشد؛ آنومی در مقیاس های متفاوت به وجود می آید» (مرتون، ۱۹۶۸: ۲۱۸).

مساله اصلی دیدگاه مرتون این است که برخی از ساختارهای اجتماعی، چگونه فشار معینی را بر بعضی از افراد جامعه وارد می کنند که این افراد به جای همنوایی، ناهمنوا می شوند؟

از نظر مرتون انحراف یا کجروی، زمانی شکل می گیرد که اهداف فرهنگی به شدت مورد تاکید است و روش های دستیابی به آن اهداف فقط تحت تاثیر هنجارهای فنی قرار دارند تا هنجارهای نهادی. از جمله ی اخیر سه نکته قابل تشخیص است:

- ۱- شرایط آنومیک وقتی پدیدار می شوند که بین اهداف و وسایل تطابقی وجود ندارد.
- ۲- مرتون برای تفاوت قایل شدن بین هنجارهای مشروع (از نظر فرهنگی مورد تایید) و نامشروع از دو واژه ی هنجارهای فنی (هنجارها، روش ها و وسایل کارآمد از نظر افراد ولی از نظر فرهنگی نامشروع) و هنجارهای نهادی (هنجارها و روش های مورد تایید از نظر فرهنگی ولی نه ضرورتاً کارآمد برای افراد) استفاده می کند.

در این بررسی، از پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. البته قبل از تدوین پرسشنامه ابتدا با استفاده از تکنیک مصاحبه باز با مردم، اطلاعاتی پیرامون موضوع مورد نظر جمع آوری شد، به نظر می‌رسد که با استفاده از مصاحبه می‌توان تا حدودی از دغدغه‌های مردم آشنا شد و چارچوب یک پرسشنامه را پی‌ریزی کرد. پس از تهیه پرسشنامه اولیه، پایایی و اعتبار آن بررسی شد و سپس پرسشنامه اصلاح شده و نهایی جهت اجرا و جمع آوری اطلاعات تهیه گردید.

۳- در نظریه‌ی مرتون، آنومی به معنای بی‌هنجاری نیست، زیرا در حالت آنومی، به هر حال هنجارهای اجتماعی وجود دارند: هنجارهای نهادی مشروع هستند، ولی کارآمد نیستند و هنجارهای فنی کارآمد هستند ولی ضرورتاً مشروع نیستند. بنابراین هنجارهای اجتماعی وجود دارند ولی این هنجارها برای عده‌ای از افراد، فاقد کارایی و در نتیجه فاقد مشروعیت هستند.

۵- فرضیه‌ها

- هرچه فاصله بین اهداف و وسایل رسیدن به آن بیشتر باشد (امکان رسیدن به اهداف کمتر باشد)؛ آنومی اجتماعی بیشتر است.
- بین رضایت اجتماعی و آنومی اجتماعی رابطه منفی وجود دارد.
- بین اعتماد اجتماعی و آنومی اجتماعی رابطه منفی وجود دارد.

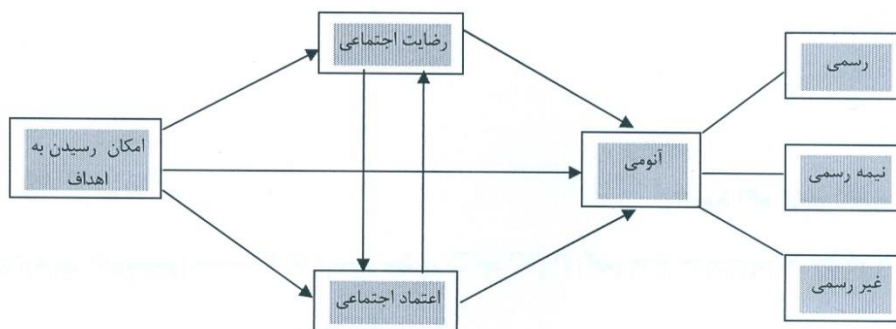
۶- روش تحقیق

روش این تحقیق از نوع پژوهش پیمایشی است. « پیمایش غالباً با تعیین افرادی که نماینده و معرف گروه مورد بررسی‌اند (نمونه) و طرح سوالاتی که باید از آنها پرسیده شود، آغاز می‌شود» (بیکر، ۱۳۹۴: ۲۴).

۱-۶- جامعه‌ی آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه

گیری

جامعه آماری تحقیق کلیه ساکنان ۱۸ سال و بیشتر شهر رشت است. حجم نمونه در این تحقیق و بر اساس مطالعات قبلی محقق در شهر رشت و با توجه به دقت و بودجه تحقیق و تعداد پرسشگرانی که بتوانند کار پرسشگری را به درستی انجام دهند ۵۰۰ نفر تعیین شد. شیوه نمونه‌گیری پژوهش از نوع نمونه‌گیری خوشه‌ای^{۱۷} چهار مرحله‌ای است. ابتدا جامعه‌ی آماری به محلات مختلف شهر رشت تقسیم شد. مجموعاً ۱۲ محله انتخاب شد و ۵ پرسشگر آموزش دیده انتخاب شدند تا کار جمع‌آوری اطلاعات را در این ۱۲ محله انجام دهند. دومین

نمودار ۱: مدل پژوهش (محقق ساخته)

مرحله انتخاب خیابان‌ها و کوچه‌های این محلات بود. برای این کار ابتدا بر اساس نقشه شهر رشت محدوده محلات مشخص شد. از آنجا که در خیابان‌های اصلی شهر عموماً مغازه‌ها وجود دارند و نمونه‌ها یک دست هستند و تنوع لازم را ندارند، بنابراین برای تحقیق مناسب نبودند و از زمینه نمونه‌گیری حذف شدند. به همین خاطر، خیابان‌های فرعی و کوچه‌ها به طور تصادفی انتخاب شدند. مرحله‌ی سوم انتخاب بلوک و چهارمین مرحله تعیین پاسخگویان نمونه از بین خانوارها بود. در این مرحله به شیوه‌ی تصادفی از هر پنج منزل، یکی انتخاب و نمونه مورد نظر تعیین می‌شد، در صورتی که نمونه انتخاب شده در منزل نبود و یا تمایل به مصاحبه نداشت، منزل بعدی انتخاب می‌شد.

۲-۶- تعریف مفاهیم: مفاهیم اصلی تحقیق به شرح

ذیل است:

هنجار: قواعد و راهنمای رفتار و روابط اجتماعی است. به تعبیر دارندورف، «گرامر اجتماعی» هستند (۱۹۸۸: ۲۶).

آنومی: منظور از آنومی عدم رعایت هنجارها است. در این وضعیت هنجارهای اجتماعی وجود دارند ولی این هنجارها برای عده‌ای از افراد فاقد کارایی و در نتیجه فاقد مشروعیت هستند. آنومی، وضعیتی اجتماعی است که مشخصه بارز آن، از هم پاشیدگی معیارهای حاکم بر روابط و تعاملات اجتماعی است (ابراکامبی و همکاران، ۲۰۰۶: ۱۷). این مفهوم با ۱۶ گویه و در سه بعد به شرح زیر عملیاتی شده است:

آنومی رسمی: منظور آنومی در هنجارهایی هستند که از طرف دولت تعیین می‌شوند و در نتیجه مردم برای ارضای نیازهایشان با سازمان‌های دولتی سر و

کار دارند و تابع قواعد آن سازمان‌ها هستند. ۱۰ گویه به شرح زیر، به سنجش این متغیر می‌پردازد:

- اگر یکی از مسئولان برجسته، دستوری برای کمک به فقرا به مسوول پایین‌تر بدهد، به حرفش عمل نمی‌کنند.

- وقتی یک قانون وضع می‌شود، می‌توان به اجرای آن امیدوار بود.

- قانون در مورد همه یکسان اجرا نمی‌شود.

- زمانی که تصادفی اتفاق می‌افتد، پلیس بلافاصله سر صحنه حاضر می‌شود.

- در مدارس دولتی، موقع ثبت نام هر قدر زورشان برسد، می‌گیرند.

- در بیمارستان‌های دولتی، بدون پول، کار آدم راه نمی‌افتد.

- برای استخدام در ادارات، داشتن ضوابط مهم است و داشتن پارتی، فایده‌ای ندارد.

- در ادارات کار مردم را راه نمی‌اندازند.

- کارمندان اگر رییسشان نفهمد، به دستور او عمل نمی‌کنند.

- بانک‌ها، در دادن وام به آشنایان و غریبه‌ها تفاوتی نمی‌گذارند.

آنومی غیر رسمی: آنومی در هنجارهایی هستند که مردم خود برای روابط اجتماعیشان تنظیم کرده‌اند. این قواعد یا از قدیم وجود داشته است و یا آن که در زمان کنونی خود به خود (به طور خودجوش) به وجود آمده است (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۶۳). در این مطالعه، سه گویه به سنجش این متغیر می‌پردازد:

در اتوبوس، جوانترها، جایشان را به مسن‌ترها می‌دهند.

اگر در جاده، ماشین خراب شود یا بنزین احتیاج داشته باشی، همه کمک می‌کنند.

اعتماد: در فرهنگ جامعه شناسی آکسفورد اعتماد، به اطمینان از اعتبار و عملکرد یک شخص یا یک نظام تعریف شده است (مارشال، ۱۹۹۸). اعتماد اجتماعی در این پژوهش، شامل اعتماد به مردم و مسوولان است.

امکان رسیدن به اهداف: بیانگر ارزیابی ذهنی افراد از امکان رسیدن قانونی به اهداف مورد قبول آنان می‌باشد و با دو سوال در پرسشنامه، مورد سنجش قرار گرفته است.

فکر می‌کنید در زندگی تا چه اندازه در رسیدن به اهداف موفق بوده‌اید؟

در آینده چه قدر احتمال دارد که به طور قانونی، کاملاً به اهداف مورد نظر خود برسید؟

۳-۶- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:

اطلاعات لازم به وسیله‌ی پرسشنامه جمع آوری، سپس کدگذاری و وارد کامپیوتر شد و مورد تجزیه و تحلیل و مقایسه قرار گرفت. برای توصیف داده‌ها از نمودار و برای بررسی روابط دو متغیر از آزمون‌های آماری استفاده شده است.

۴-۶- اعتبار و پایایی

پایایی متغیرهای تحقیق از نوع هم‌ارز می‌باشد. اعتبار متغیرها از نوع سازه‌ای و مبتنی بر تحلیل عاملی است. ضرایب آلفای کرونباخ، KMO و معناداری متغیرهای تحقیق به شرح زیر است:

جدول ۲: اعتبار و پایایی متغیرهای اصلی تحقیق

نام متغیر	ضریب آلفا	ضریب KMO	معناداری
آنومی رسمی	۰/۸۲	۰/۸۰	۰/۰۰۰
آنومی نیمه رسمی	۰/۷۵	۰/۷۷	۰/۰۰۰
آنومی غیر رسمی	۰/۷۰	۰/۷۹	۰/۰۰۰
اعتماد	۰/۷۹	۰/۸۴	۰/۰۰۰
امکان رسیدن به اهداف	۰/۸۵	۰/۷۹	۰/۰۰۰
مقایسه کلی (محرومیت)	۰/۸۱	۰/۶۶	۰/۰۰۰
رضایت	۰/۶۵	۰/۳۶	۰/۰۰۰

اگر در صحنه تصادفی، فرد یا افرادی مجروح شوند، مردم بلافاصله آن‌ها را به بیمارستان منتقل می‌کنند.

آنومی نیمه رسمی: آنومی در هنجارهایی که مردم را به طور مستقیم با دولت مرتبط نمی‌کند، بلکه مردم، متقابلاً با یکدیگر ارتباط دارند و قواعد رابطه بین آن‌ها از طریق دولت تعیین، تنظیم یا نظارت می‌شود مانند هنجارهای اقتصادی و هنجارها یا قواعد ترافیک (همان). گویه زیر به سنجش این متغیر می‌پردازد:

داروخانه‌ها، داروهای نایاب را به دوستان و آشنایانشان می‌دهند.

موتور سیکلت سواران در پیاده‌روها رانندگی نمی‌کنند.

رانندگان تاکسی هر چه قدر دلشان بخواهد، کرایه می‌گیرند.

رضایت اجتماعی: رضایت از نظر لغوی به معنای خرسند یا خشنود بودن است. میزان خشنودی و احساس مثبت فرد از زندگی اجتماعی است که موجب پیوستگی، افزایش فعالیت‌های اجتماعی و همبستگی اجتماعی خواهد شد (زکی، ۱۳۸۴ : ۲۳). سنجش رضایت اجتماعی در این مطالعه، شامل طرح ۴ سوال در ابعاد رضایت از شغل، رضایت از مسوولان، رضایت از خانواده و رضایت از درآمد است.

۷- یافته ها

حدود ۵ درصد رضایت اجتماعی کم را ابراز داشته اند. به طور کلی رضایت بالاتر از حد متوسط است. یکی از مباحث اساسی مرتون، امکان رسیدن به اهداف مقبول اجتماعی از راه قانونی است که در این تحقیق به خوبی مشخص شده که این امکان در حد پایینی است، به طوری که از نظر ۳۹ درصد از نمونه‌ها امکان این که در آینده بتوانند از راه قانونی به اهداف مورد نظر برسند، در حد پایینی است. ۳۷ درصد این امکان را در حد متوسط و تنها ۲۴ درصد در حد زیاد می‌دانند. میانگین تفاوت اهداف و وسایل رسیدن به اهداف از نظر نمونه‌ها در حد زیاد است که عدد ۱/۱۱ در جدول گویای این نکته است.

جدول ۴، ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق را نشان می‌دهد. بر اساس مقادیر جدول، بین اعتماد و آنومی اجتماعی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. قوی‌ترین رابطه اعتماد با مولفه‌های آنومی در بعد آنومی رسمی است که معادل ۰/۳۹۲- است. این رابطه با احتمال صحت ۹۹ درصد قابل تعمیم به جامعه آماری است. ضعیف‌ترین رابطه با آنومی غیر رسمی است. میزان ضریب پیرسون برای شاخص کل آنومی یا آشفتگی اجتماعی برابر ۰/۳۲۳- است. همچنین هر قدر بر میزان اعتماد اجتماعی افزوده شود از آنومی اجتماعی به ویژه در بعد رسمی کاسته می‌شود.

از ترکیب متغیرهای آنومی در ابعاد سه گانه رسمی، نیمه رسمی و غیررسمی، شاخص کل آنومی اجتماعی (آشفتگی اجتماعی) به دست آمده است. همان گونه که در جدول ۳ دیده می‌شود، به آنومی کم، کد ۳، به آنومی متوسط، کد ۲ و به آنومی زیاد، کد ۱ اختصاص یافته است. بنابراین میانگین بیشتر به معنای آنومی کمتر می‌باشد. بر این اساس، بیشترین پتانسیل آنومی به ترتیب در ابعاد رسمی (۱/۸۲)، نیمه رسمی (۱/۹۱) و غیر رسمی (۱/۹۷) وجود دارد. همچنین شاخص کل آنومی نیز حکایت از عدم پیروی افراد از هنجارها دارد.

اعتماد اجتماعی را می‌توان به عنوان یکی از مولفه‌های بسیار مهم در بررسی آنومی به حساب آورد. این شاخص از ترکیب دو بعد اعتماد به مردم و دولت، تشکیل شده است. نکته قابل توجه این است که میانگین نظر پاسخ گوها، اعتماد کمتر از حد متوسط را نشان می‌دهد. ۴۶ درصد، اعتمادشان در حد متوسط است و ۴۱ درصد اعتماد کمی دارند. میانگین عددی اعتماد ۲/۲۷ است که حاکی از اعتماد بالاتر از حد متوسط است.

توزیع درصدی شاخص رضایت اجتماعی در ابعاد چهارگانه شغل، درآمد، خانواده و مسئولان، نشانگر آن است که حدود ۷۲ درصد از رضایت اجتماعی در حد متوسط برخوردارند. حدود ۲۳ درصد رضایت زیاد و

جدول ۳: توزیع درصدی و میانگین متغیرهای تحقیق

نام متغیر	کم (۳)	متوسط (۲)	زیاد (۱)	میانگین
آنومی رسمی	۹	۶۴/۲	۲۶/۸	۱/۸۲
آنومی نیمه رسمی	۱۳	۶۵/۲	۲۱/۸	۱/۹۱
آنومی غیر رسمی	۲۰/۸	۵۵/۴	۲۳/۸	۱/۹۷
شاخص آنومی	۴/۸	۷۶/۴	۱۹/۲	۱/۸۵
اعتماد	۴۰/۸	۴۶	۱۳/۲	۲/۲۷
رضایت	۴/۸	۷۱/۸	۲۳/۴	۱/۸۱
امکان رسیدن به اهداف (تفاوت اهداف و وسایل)	۳۹	۳۷	۲۴	۱/۱۱

جدول ۴: آزمون روابط متغیرهای مستقل و وابسته

متغیرهای مستقل	آنومی رسمی	آنومی نیمه رسمی	آنومی غیر رسمی	شاخص کل آنومی
اعتماد	ضریب پیرسون	-۰/۳۹۶	-۰/۱۵۲	-۰/۱۵۲
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	تعداد	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰
رضایت اجتماعی	ضریب پیرسون	-۰/۳۶۸	-۰/۰۶۷	-۰/۱۸۴
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۱۳۳	۰/۰۰۰
	تعداد	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰
تفاوت بین اهداف و وسایل	ضریب پیرسون	۰/۱۸۳	۰/۰۲۱	۰/۰۹۸
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۶۴۰	۰/۰۲۹
	تعداد	۴۹۹	۴۹۹	۴۹۹

فرضیه دیگر رابطه بین رضایت اجتماعی و آنومی است که جدول زیر نشان می‌دهد رضایت اجتماعی با همه متغیرها به استثنای آنومی نیمه رسمی رابطه کاملاً معناداری نشان می‌دهد. قوی‌ترین ارتباط بین رضایت اجتماعی و آنومی رسمی است که معادل $-۰/۳۶۸$ است. یعنی هر قدر رضایت اجتماعی بیشتر باشد، آنومی کمتر است و برعکس.

فرضیه اصلی مرتون که فاصله بین اهداف مقبول اجتماعی و راه‌های قانونی رسیدن به آن منجر به آنومی می‌شود؛ در این تحقیق نیز به اثبات رسیده است. همان‌گونه که در جدول ۳، مشاهده می‌شود بین متغیر مذکور و متغیرهای آنومی رسمی و آنومی کل ارتباط معناداری وجود دارد.

جدول ۵، ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق را که بر اساس رگرسیون چند متغیره خطی به روش چندگانه توام (Enter) انجام شده است؛ به طور همزمان، نشان می‌دهد. فرضیه اصلی مرتون که فاصله بین اهداف مقبول اجتماعی و راه‌های قانونی رسیدن به آن، منجر به آنومی می‌شود؛ در این تحقیق نیز به اثبات رسیده است. به عبارتی، هر چه امکان رسیدن به اهداف از راه‌های قانونی بیشتر باشد، آنومی کمتر می‌شود. البته شدت ارتباط این دو متغیر، بر اساس مقدار بتای آن که معادل $-۰/۱۴$ می‌باشد، نسبتاً ضعیف است.

بر اساس مقادیر جدول، بین اعتماد و آنومی اجتماعی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد که ضریب بتای آن معادل $-۰/۲۴$ است. این رابطه با احتمال صحت ۹۹ درصد قابل تعمیم به جامعه آماری است. به طور کلی هر قدر بر میزان اعتماد اجتماعی افزوده شود از پتانسیل آنومی اجتماعی، کاسته می‌شود.

بر اساس جدول ۵، رابطه کاملاً معناداری بین رضایت اجتماعی و آنومی اجتماعی وجود دارد. ضریب بتای این رابطه معادل $-۰/۲۲$ است. یعنی هر قدر رضایت اجتماعی بیشتر باشد، پتانسیل آنومی کمتر و یا رضایت اجتماعی کمتر باشد، پتانسیل آنومی بیشتر است. بنابراین هر سه فرضیه این مطالعه، به اثبات رسیده است و در مجموع سه متغیر امکان رسیدن به اهداف، اعتماد اجتماعی و رضایت اجتماعی، ۱۵ درصد از تغییرات آنومی را تبیین می‌کنند.

بر اساس تحلیل رگرسیونی، معادله استاندارد رگرسیون خطی چندگانه جهت تبیین پتانسیل آنومی به شرح زیر است: (رضایت اجتماعی) $-۰/۲۲۲$ - (اعتماد اجتماعی) $-۰/۲۴۴$ - (امکان رسیدن به اهداف) $-۰/۱۴۱$ - $۴/۰۲۸$ = آنومی اجتماعی

جدول ۵: مدل رگرسیون سه متغیره

ضریب تعیین	معناداری	مقدار T	ضرایب		مدل رگرسیونی	
			استاندارد Beta	خطای استاندارد B	ضرایب غیر استاندارد	B
۰/۱۵	۰/۰۰۰	۲۳/۰۷۸	-	۰/۱۷۵	۴/۰۲۸	عدد ثابت
	۰/۰۰۱	-۳/۲۵۳	-۰/۱۴۱	۰/۰۳۱	-۰/۱۰۰	امکان رسیدن به اهداف
	۰/۰۰۰	-۵/۲۹۴	-۰/۲۴۴	۰/۰۲۲	-۰/۱۱۵	اعتماد اجتماعی
	۰/۰۰۰	-۴/۶۷۲	-۰/۲۲۳	۰/۰۳۳	-۰/۱۵۴	رضایت اجتماعی

۸- نتیجه گیری

بررسی ابعاد سه گانه آنومی در شهر رشت نشان می‌دهد آنومی در ابعاد سه گانه، به ویژه در بعد رسمی، به میزان زیاد وجود دارد. این وضعیت می‌تواند برای جامعه آثار مخرب زیادی به همراه داشته باشد، زیرا افراد به این نتیجه می‌رسند که قانون در مورد همه یکسان اجرا نمی‌شود. کارگزاران قانون نیز برخورد یکسانی با همگان ندارند. مثلاً اگر شخص قدرتمندی، تخلف کند؛ به راحتی از چنگال قانون رها می‌شود. پارتی بازی و رشوه‌گیری از جمله آفت‌های نظام اداری است که بیانگر عدم رعایت هنجارهای رسمی هستند.

فرضیه اصلی مرتون که فاصله بین اهداف مقبول اجتماعی و راه‌های قانونی رسیدن به آن، منجر به آنومی می‌شود؛ در این بررسی نیز تحت عنوان "امکان رسیدن به اهداف" به اثبات رسیده است. همچنین متغیرهایی مانند اعتماد اجتماعی و رضایت اجتماعی رابطه معکوسی با آنومی دارند. در مجموع سه متغیر مذکور، ۱۵ درصد از آنومی را تبیین می‌نمایند.

در بعد تحلیلی و ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته نیز می‌بینیم که بین اعتماد و آشفتگی اجتماعی رابطه کاملاً معناداری وجود دارد. ضریب پیرسون این رابطه ۰/۳۶- است. یعنی هرچه اعتماد اجتماعی افزایش یابد، از میزان آنومی، کاسته می‌شود. از آن جایی که اعتماد اجتماعی در جامعه نسبتاً پایین است، می‌توان گفت پتانسیل آنومی نسبتاً بالایی وجود دارد. بی‌اعتمادی بیشترین رابطه را با آنومی رسمی نشان

آشفتگی‌های اجتماعی برای اکثر افراد به ویژه در شهرهای بزرگ، آشکار است. این وضعیت در شهر رشت نیز به چشم می‌خورد و در رفتار طبقات مختلف مردم نیز دیده می‌شود. در چنین شرایطی افراد به هیچ وجه به یکدیگر اعتماد ندارند و دائماً نسبت به هم بدگمان هستند. هر کسی به دنبال آن است که به اصطلاح

« گلیم خودش را از آب بیرون بکشد».

هنگامی که جامعه به این وضعیت دچار می‌شود، افرادی در طبقات و لایه‌های مختلف پیدا می‌شوند که با فریب کاری و کلاه گذاشتن بر سر دیگران، رشد می‌کنند. این افراد معمولاً با انواع و اقسام کلاهبرداری‌ها، رشوه دادن و استفاده از رانت‌ها، باعث رشد و تحرک خود و اطرافیان خود می‌شوند.

آشفتگی در بعد نیمه رسمی نیز بیش از حد متوسط است. اما شدت آن از آنومی رسمی کمتر است. ۵۴ درصد از پاسخگویان نیز آنومی غیر رسمی را در حد متوسط می‌دانند که شامل زیر پا گذاشتن هنجارهایی مانند احترام به بزرگسالان، دفاع از حق مظلوم، کمک به مصدوم و کمک مالی به دیگران است. البته آنومی در این بعد، ضعیف‌تر از ابعاد دیگر آن است. شاخص کلی نیز که از ترکیسه بعد مذکور ساخته شده است، نشان می‌دهد که ۷۶ درصد آنومی را متوسط و ۱۹ درصد نیز زیاد دانسته‌اند.

- می‌دهد. بین اعتماد و رفتار آنومیک نیز رابطه کاملاً معناداری وجود دارد.
- رضایت اجتماعی با همه متغیرها به استثنای آنومی نیمه رسمی رابطه کاملاً معناداری نشان می‌دهد. قوی-ترین ارتباط بین رضایت اجتماعی و آنومی رسمی است که معادل ۰/۳۶۸- است.
- با توجه به این که بیشترین پتانسیل آنومی در بعد هنجارهای رسمی بوده است، بنابراین پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:
- ۱) قوانینی تصویب و اجرا شوند که جنبه پذیرش آن در جامعه وجود داشته باشد و یا این که زمینه‌های پذیرش آن از طریق آموزش همگانی، در جامعه ایجاد گردد.
- ۲) رسانه‌ها به ویژه تلویزیون، با تولید برنامه‌های فرهنگی، از تبلیغ اهداف مادی به عنوان اهداف موفقیت، جلوگیری نمایند.
- ۳) برقراری نظام شایسته‌سالاری و فراهم کردن ساز و کارهای قانونی و تدارک تسهیلات لازم برای رسیدن به اهداف مقبول و معقول اجتماعی، می‌تواند در کاهش آنومی، نقش موثری داشته باشد.
- فهرست منابع**
- بیکر، ترزال (۱۳۹۴) نحوه انجام تحقیقات اجتماعی؛ ترجمه هوشنگ نایی، تهران: نشر نی، چاپ هشتم.
- دورکیم، امیل (۱۳۶۹) در باره تقسیم کار اجتماعی، مترجم باقر پرهام، تهران: انتشارات کتابسرای بابل.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۸) آنومی یا آشفتگی اجتماعی) پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران) تهران: سروش.
- زکی، محمد علی (۱۳۸۴) «بررسی جامعه‌شناختی نقش عوامل اجتماعی و رضایت اجتماعی و عزت نفس بر موفقیت تحصیلی» مجله علوم تربیتی و روانشناسی
- دانشگاه سیستان و یلوچستان، سال دوم، شماره دوم، تابستان و پاییز: ۲۱-۴۲.
- کوثری، مسعود (۱۳۸۴) «آنومی اجتماعی در اجتماعات مجازی» فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ش ۲ و ۳.
- کوثری، مسعود (۱۳۸۶) نظریه‌های آنومی اجتماعی، تهران: سلمان.
- کوزر، لوئیس؛ روزنبرگ، برنارد (۱۳۷۸) نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۲) جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی، چاپ پنجم.
- ممتاز، فریده (۱۳۸۷) انحرافات اجتماعی، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ سوم.
- Abercrombie, Nicholas & et al (2006) Dictionary of Sociology, USA & UK, Penguin Books, Fifth Edition.
- Agnew, Robert (1980) "Success and Anomie: A Study of the Goals on Anomie", The Sociological Quarterly, vol 21, Issue 1.
- Akers, R. (2000) Criminological Theories: Evaluation, and Application Los Angeles : Roxbury, 139-188.
- Blaue, Joudith and peter (1982) "The cost of inequality: Metropolitan structure and violent crime", American Sociological Review, vol 147.
- Capowich, George E et al (2001) "General Strain theory, situational anger, and social networks as assessment of conditioning influences", Journal of criminal justice, vol 29.
- Chamlin, Mitchell B. , Cochran, John k. (1995) "Assessing Messner and Rosenfeld's Institutional Anomie Theory: A Partial Test" Criminology, Vol 33, Issue 3.
- Dahrendorf. Ralf (1988), The Modern Society Conflict: An Essay on the Policies of Liberty, London: Weidenfeld and Nicolson.
- Durkheim, Emile, Suicide, A Study in Sociology, New York, the Free Press. 1951
- Durkheim, Emile ([1897]1960) Le Suicide: Etude de Sociologie, Paris. PUF.
- Gidens, Anthony (1979) Central Problems in Social Theory: Action, Structure, and Contradiction in Social Analysis. New York: University of California Press.
- King, John (1997) "Paradise Lost? Crime in the caribbean: A Comparison of Barbados and

- Jamaica”, Caribbean Journal of Criminology and Social Psychology, vol 2
- Merton, Robert.K(1938) “ Social Structure and Anomie”, American Sociological Review, vol 3, No 5: 672-682.
- Merton, Robert.K(1968), Social Theory and Social Structure , New York: Columbia University.
- Nash, Melanie, Anderson, John (2002) “General strain theory as an Explanation for crime and deviance”, Criminology, vol 101.
- Sherman, Lawrence (1992) “Crime, Punishment, and stake in conformity: Legal and informal control of Domestic violence”, American Sociological Review, vol 57.
- Walsh, Anthony (2000) “Behavior Genetics and anomie/strain theory”, Criminology, vol 38, No 4.
- Winfrey, L. Thomas, Abadinsky, Howard (2003) under standing crime: theory and practice, USA. Wadsworth.

یادداشت‌ها

- ¹ *Goals*
- ² *Means*
- ³ *Conformity*
- ⁴ *Innovation*
- ⁵ *Ritualism*
- ⁶ *Retreatism*
- ⁷ *Rebellion*
- ⁸ *Judith Blau*
- ⁹ *Piter Blau*
- ¹⁰ *Judith Blau*
- ¹¹ *Piter Blau*
- ¹² *Robert Agnew*
- ¹³ *Institutional anomie theory*
- ¹⁴ *Steven Messner*
- ¹⁵ *Richard Rosenfeld*
- ¹⁶ *Institutional anomie theory*
- ¹⁷ *Cluster sampling*